

"Hristiyanlık ise, 'velediyet' fikrini kabul ettiği için, vesâit ve esbaba bir kıymet verir, enâniyeti kırmaz. Adeta rububiyet-i İlâhiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine verir." □ Açıklar mısınız?

"İslâmiyetin esası, mahz-ı tevhiddir; vesâit ve esbaba tesir-i hakikî vermiyor, icad ve makam cihetiyle kıymet vermiyor. Hristiyanlık ise, "velediyet" fikrini kabul ettiği için, vesâit ve esbaba bir kıymet verir, enâniyeti kırmaz. Adeta rububiyet-i İlâhiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine verir. **وَنُذِّنُكُمْ لِمَا بَرَأْتُمْ هَاهُنَا وَمَا لَكُمْ لَهَا** âyetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki, Hristiyanların dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enâniyetlerini muhafaza etmekle beraber, sabık Amerika Reisi Wilson gibi, mutaassıp bir dindar olur. Mahz-ı tevhid dini olan İslâmiyet içinde, dünyaca yüksek mertebede olanlar ya enâniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bırakacak. Onun için, bir kısmı lâkayt kalıyorlar, belki dinsiz oluyorlar."(1)

Tahrife uğramış Hristiyanlık dininde vasıta ve sebeplere çok ehemmiyet verildiği için, Allah ile kul arasına giren vasıtalara âdeta ulûhiyet payesi verilmiştir. Onun için Hristiyanlıkta din adamları insanları terbiye etmeye ihtiyaç görmüyor; bilakis bu bozuk din, insanların gurur ve benlik duygusunu besliyor ve inkişaf ettiriyor.

Ama İslam dininde vasıta ve sebepler olmadığı ve doğrudan tevhid hakikati hâkim olduğundan, bir Müslüman benlik ve gururunu terk edip nefsin terbiye etmesi gerekiyor. Dünyanın makam ve mevkileri insanın benlik ve gururunu takviye ve teyid eden unsurlar olduğu için, dindarlıkla bağdaşması mümkün değildir. Bu bakımdan, ehl-i takva olan Müslümanlar dünyanın fani ve surî makamlarından kaçınmışlar.

Ama Hristiyanlıkta ise dünya makamı ile dindar olmak birbirleriyle tenakuz teşkil etmediği hatta birbirlerini tamamladığı için sağlam ve mutaassıp bir Hristiyan mühim makamlarda bulunabiliyor. Benlik ve gururu çok kuvvetli olan bir makam sahibi adam aynı zamanda papaz da olabilir. İki birbirine mâni teşkil etmiyor. Amerikan başkanlarından Wilson hem başkan hem de mutaassıp Hristiyan'dı. Ama bizde durum tersidir, genelde makam sahipleri dindar olamıyorlar, ikisini beraber götüremiyorlar.

Teslis inancı Hristiyanların sebeplere tapacak kadar değer verdiklerinin en büyük

vesikasıdır.

(1) bk. [Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup, Üçüncü Mebhas.](#)